

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันใช้รูปแบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) และหลักนิติธรรม (Due Process Model) มาผสมผสานกันเป็นกระบวนการยุติธรรมที่เน้นการสืบสวนสอบสวนปราบปรามจับกุมผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีและมุ่งเน้นถึงการลงโทษเป็นหลัก เป็นการใช้อำนาจรัฐทั้งระบบในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรม โดยยึดหลักการที่ว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดตามโทษที่กฎหมายบัญญัติถือเป็นการอำนวยความยุติธรรมเพราะเห็นว่าเมื่อผู้ใดก่อให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือเจ็บปวด ก็ควรได้รับการลงโทษให้เหมาะสมเพื่อเป็นการป้องกันและยับยั้งมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดอีกหรือที่เรียกกันว่ากระทำผิดซ้ำ และผู้อื่นกระทำความผิดตาม (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545, น. 10-11) แม้ว่ารัฐจะดำเนินการปราบปราม จับกุม ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดไปมากสักเพียงใด ปัญหาการประกอบอาชญากรรมไม่ได้ลดน้อยถอยลง ตรงข้ามปัญหาการกระทำความผิดมีแต่จะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่สภาวะเศรษฐกิจถดถอย ในช่วงเวลาที่อำนาจรัฐอ่อนแอ ในช่วงที่สังคมเสียระเบียบ (Social Disorganization) ความผิดประเภทต่าง ๆ ก็มักจะเพิ่มขึ้น เช่น ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับเพศเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากสถิติคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติระบุว่า ได้รับแจ้งความว่ามีเหตุทำร้ายร่างกายเกิดขึ้นทั่วประเทศในปี 2547 รวม 28,714 คดี จับคนร้ายได้ 12,258 คดี แต่เมื่อสภาวะทางเศรษฐกิจดีขึ้นสถิติอาชญากรรมก็ลดลง รวมทั้งคดีความผิดฐานทำร้ายร่างกายด้วย ดังจะเห็นได้จากสถิติคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติระบุว่า ในปี 2549 ได้รับแจ้งเหตุร้ายร่างกาย 19,248 คดี จับคนร้ายได้ 9,272 คดี (<http://statistic.ftp.Police.go.th/dn-main.htm>) เฉพาะในปี 2549 มีการนำคดีความผิดต่อร่างกายขึ้นสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร รวม 21,656 คดี (ซึ่งรวมเอาความผิดฐานข่มขืนต่อผู้ระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับอันตรายสาหัส และรวมเอากรณีที่ถูกผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง โดยไม่ได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเข้าไว้ด้วย สำนักงานศาลยุติธรรมแผนกคดีทศน์รายงานสถิติคดีศาลทั่ว

ราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ.2549) สถานการณ์ของการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมทำร้ายร่างกาย ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย ความสงบสุขของสังคมโดยรวม สุจริตชนต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความหวาดกลัว นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบถึงความเชื่อถือศรัทธาที่ประชาชนมีต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐที่ไม่อาจดำเนินการให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย อันเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในรัฐได้

ศาลเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมและเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดตามน้ำหนักพยานหลักฐานว่าจำเลยกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดหรือไม่ และควรได้รับโทษเท่าใด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226, 267) ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคเป็นศาลชั้นกลาง มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาที่คู่ความในศาลชั้นต้นอุทธรณ์ขึ้นไป ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะมีกฎหมาย บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้คดีสิ้นสุดที่ศาลชั้นต้น หรือห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์ (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 22) ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงศาลอุทธรณ์ภาค 9 ต่างก็ได้รับผลกระทบถึงการเพิ่มขึ้นของการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ดังกล่าว โดยจะเห็นได้จากในปี 2547 มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคจำนวนรวมกันถึง 2,528 คดี ปี 2548 จำนวน 2,684 คดี และในปี 2549 จำนวน 2,573 คดี ([http://www.ludiciary.go.th/oppb/Html Moin/stat Main Menu\\_07.html](http://www.ludiciary.go.th/oppb/Html%20Moin/stat%20Main%20Menu_07.html)) สังคมไทยมีความเชื่ออย่างฝังรากลึกมานานแล้วว่าความยุติธรรมที่แท้จริง คือการที่ศาลสรุปหรือค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานได้อย่างแม่นยำและกำหนดโทษที่ลงแก่ผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม (กฎหมายตราสามดวง พระอัยการลักษณะอินทภาษ บทที่ 11) อย่างไรก็ตามได้มีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบางลักษณะ ในทางกลับกันก็มีการบัญญัติในเรื่องการรอกการลงโทษ และการกำหนดวิธีการคุมความประพฤติ (Probation) ไว้ เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจเลือกใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นการเฉพาะรายได้อย่างเหมาะสม ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาและของศาลอุทธรณ์หลายเรื่อง พบว่าในรูปคดีที่มองเห็น ๆ ว่าคล้ายกันแต่ศาลกลับใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกัน ในบางครั้งก็ใช้ดุลพินิจที่มีผลไปในทางตรงข้ามเลยทีเดียว เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1185/2529 เป็นเรื่องจำเลยใช้มีดแทงที่คอของผู้เสียหายที่บริเวณคอคอนไปข้างซ้ายและข้างขวาด้านละแผล กับที่แขนซ้ายอีก 3 แผล แต่ละแผลยาวประมาณ 2 เซนติเมตร และมีลมในช่องปอดซ้ายเกิดจากการถูกแทง ต้องใส่ท่อระบายลมจากช่องปอดซ้าย อีกคดีหนึ่งเป็นคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4692/2534 เป็นเรื่องที่จำเลยใช้มีดทำครัวยาวประมาณ 6 นิ้วฟุต เชือดคอผู้เสียหาย 2 ครั้ง เป็นเหตุให้ผู้เสียหายมีบาดแผลที่คอด้านขวา 2 แผล แผลบนกว้าง 2

เซนติเมตร ยาว 9 เซนติเมตร แผลล่างกว้าง 3 เซนติเมตร ยาว 14 เซนติเมตร จะเห็นได้ว่าทั้งสองคดีเป็นการทำร้ายที่คอ ซึ่งเป็นอวัยวะสำคัญและอาจทำให้ถึงแก่ความตายได้เหมือนกัน ทั้งสองคดีถือว่าผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสเหมือนกัน แต่ในคดีแรกศาลฎีกาพิพากษาให้จำคุกจำเลยไว้ 2 ปี แต่โจทก์จำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 3 ปี ส่วนคดีหลังศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ให้จำคุกจำเลยไว้ 1 ปี โดยไม่รอการลงโทษ (<http://www.deka2007.Supremecourt.or.th/deka/web/search.j8p>) แสดงว่าศาลย่อมมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิด การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจึงมีความสำคัญ ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจและการปรับการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมให้เป็นเอกภาพและเป็นแนวทางเดียวกันต่อไป

### มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

ผู้ศึกษากำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดกระบวนการตั้งแต่การทำงานของตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ รวมถึงองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานพิสูจน์หลักฐาน หน่วยงานคุมประพฤติ เป็นต้น ได้ศึกษาถึงปัญหาสาเหตุแห่งปัญหา และวิธีการแก้ไข ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่า เหตุที่บุคคลจะกระทำความผิดมิใช่เกิดจากบุคคลนั้นแต่เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากเหตุปัจจัยภายนอกหลาย ๆ ปัจจัยรวมเข้าด้วยกัน การมุ่งแต่การลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจหยุดยั้งอาชญากรรมได้ดังที่เข้าใจกันอีกต่อไป กระแสของการนำวิธีการแก้ไขฟื้นฟูมาใช้แทนการลงโทษเริ่มเป็นที่ยอมรับกันมากและแพร่กระจายไปทั่วโลก ปัจจุบันคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคได้มีการกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทั้งในลักษณะที่เป็นการลงโทษ (Punishment) การลงโทษระดับกลาง (Intermediate Sanctions) และการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) ตามความเหมาะสมแก่ผู้กระทำผิดแต่ละคน

ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นข้าราชการคนหนึ่งที่ได้รับราชการอยู่ที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าการทำ ร่างกายเป็นอาชญากรรมพื้นฐานของสังคม (Conventional Criminal behavior) ในขณะเดียวกันก็เป็นอาชญากรรมรุนแรง (Violent Crimes) การที่ศาลมีคำพิพากษาในแนวทางนี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และเห็นว่าปัจจัยที่ผู้พิพากษาที่รับราชการในศาลดังกล่าว

นำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษา หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการป้องกันสังคมให้พ้นจากภัยของอาชญากรรม ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้

### วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ วิธีการพิจารณาพิพากษาคดี และดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาโดยทั่วไปและในระดับชั้นอุทธรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์
3. เพื่อแสวงหาและกำหนดแนวทางใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์

### ขอบเขตในการศึกษา

ในการทำสารนิพนธ์นี้ผู้ศึกษาจะศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาคดีทำร้ายร่างกาย ศึกษาเฉพาะกรณีในชั้นอุทธรณ์ โดยเน้นกรณีของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคที่มีที่ทำการอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 ศาล ขอบเขต ด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาคดีทำร้ายร่างกายของผู้พิพากษาในชั้นอุทธรณ์

### นิยามศัพท์ในการศึกษา

1. ปัจจัยที่มีผลกระทบ หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย รวมถึงสิ่งแวดล้อมอื่นที่สามารถนำไปเป็นส่วนประกอบในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาและการกำหนดโทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิด เช่น ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้พิพากษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ปัจจัยที่เกิดจากผู้กระทำความผิด ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ประวัติการศึกษา ระดับสติปัญญา ความประพฤติ สุขภาพ สภาวะแห่งจิต นิสัย ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว พฤติการณ์ในการกระทำความผิด มูลเหตุชักจูงใจในการกระทำ

ความผิด ระดับของเจตนาร้าย และความสำนึกผิดของผู้กระทำผิด ปัจจัยที่เกิดจากเหยื่อ ได้แก่ เพศ อายุ ประวัติ พฤติการณ์ สภาวะแห่งจิตของเหยื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับเหยื่อ ปัจจัยที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ คำรับสารภาพของผู้กระทำความผิด ความละเอียดรอบคอบของพนักงานสอบสวน ความเห็นของพนักงานคุมประพฤติ การพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา และการตราพระราชบัญญัติล้างมลทินโทษ ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับคดี เช่น การอุทธรณ์คดี ได้แก่ การที่มีกฎหมายห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริง การที่โจทก์ไม่อุทธรณ์ขอให้เพิ่มโทษ และคู่ความไม่อุทธรณ์ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด คำพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น ได้แก่ การที่ศาลชั้นอุทธรณ์ต้องฟังข้อเท็จจริงตามศาลชั้นต้น ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริงหรือคู่ความมีอุทธรณ์ข้อเท็จจริง การที่ศาลชั้นต้นไม่สั่งให้มีการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนมีคำพิพากษา และองค์คณะผู้พิพากษาศาลชั้นต้น

2. ดุลพินิจ หมายถึง การวินิจฉัยที่เห็นสมควรขององค์คณะผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ที่พิจารณาพิพากษาคดีทำร้ายร่างกาย ในการกำหนดโทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิด

3. การกำหนดโทษ หมายถึง โทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้แก่ การประหารชีวิต การจำคุก การกักขัง การปรับ และการริบทรัพย์สิน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18) และให้หมายควมรวมถึงการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Sanctions) และการคุมความประพฤติปกติ (Probation) รวมทั้งการรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษโดยไม่กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติด้วย

4. ผู้พิพากษา หมายถึง ข้าราชการตุลาการหรือผู้มีอำนาจพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค อีก 7 ศาล ซึ่งมีสถานที่ทำการอยู่ในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ศาลอุทธรณ์ภาค 6 ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ศาลอุทธรณ์ภาค 8 และศาลอุทธรณ์ภาค 9 ซึ่งเป็นศาลชั้นกลางที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์ และว่าด้วยเขตอำนาจศาล (พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 3 และมาตรา 22)

5. คดีทำร้ายร่างกาย หมายถึง คดีที่มีประเด็นที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค จะต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 299

6. ผู้เสียหาย หมายถึง ผู้ถูกทำร้ายร่างกายในคดีทำร้ายร่างกาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบแนวคิด หลักการ วิธีการพิจารณาพิพากษาคดี และดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาโดยทั่วไป และในระดับชั้นอุทธรณ์
2. ทราบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์
3. ทราบแนวทางใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์